

al mig i 15 i 17 mms. a les bases; el més gros dels ovalats amida 35 mms. de llargada, 23 mil·límetres d'amplada, 12 mms. de gruix i 10 mms. als extrems. Els grans més petits tenen una longitud de 12 a 15 mms. El color és un bell verd clar que puja de to quan es mulla la pedra. Alguns grans presenten vetes i clapes blanques i petits clivells negrosos. La perforació és en tots els grans rectilínia, exceptuant la del més gros dels ovalats que forma un angle molt obert el qual demostra que la perforació fou començada per ambdós extrems. El diàmetre d'aquesta és d'uns 3 a 4 mms. Una vegada reconstruït el collar, la seva longitud és de 45 cms.

També aparegueren fragments d'ossos treballats corresponents probablement a punxons, amb la superfície finament estriada com a senyal indubtable de poliment.

L'estat en què trobarem les restes humanes no permet fer deduccions certes sobre l'orientació del cadàver dins la fossa (orientada de W. NW. a E. SE.), el nombre de sebollits, que creiem era d'ú, el sexe d'aquest (que pels detalls ossis conservats suposem masculí) i sobre la seva edat.

Atenent a la tipologia del mobiliari sepulcral, més que a la forma del sepulcre, l'enterrament de l'avenc del Rabassó té a Catalunya paral·lels ben coneguts que són, principalment, Sant Genís de Vilassar, Bigues i Santa Maria de Miralles i els descoberts més recentment de Caldes de Montbui, La Moguda i Montornés.

Per la relació que tenen amb el material dels sepulcres esmentats, atribuïts tots a l'eneolític inicial, creiem oportú donar compte en aquest mateix lloc d'unes troballes fetes no fa gaires anys en punts no llunyans de l'avenc del Rabassó, dins el terme del Pradell i a l'aire lliure, consistents en tres destrals de pedra polida, que posseïm. Una d'elles és un bonic exemplar de serpentina finament polida, de contorn triangular i secció oval que amida 150 mms. de llargada; les altres dues són petites destraletes de fibrolita molt ben polides, de contorn trapezoidal, aplanades, de 45 i 50 mms. de llargada. — SALVADOR VILASECA ANGUERA.

Cova de l'Aumediella (Benifallet)

Situació: L'Ebre, des de Tortosa fins a Tivenys i Xerta, passa per terres planes; però en entrar al terme de Benifallet (Coll de Som), el massís muntanyós dels ports de Beceit i Tortosa li barren el pas, i es veu obligat a passar encaixonat per estrets congostos que s'ha anat obrint en el transcurs del temps. Els afluents que desaigüen en aquest curs formen grans barrancs de fort pendent.

Un d'aquests és l'anomenat Barranc de Maho, que dista 3 quilòmetres del poble de Benifallet. Remuntant el barranc des de l'Ebre, a cosa d'un quilòmetre es bifurca amb un altre torrent que baixa de la part esquerra, on s'aixeca un penyalar que forma l'angle d'una gran cinglera, en mig de la qual hi ha enclavada la cova de l'Aumediella.

La Cova. — Es únicament accessible per una estreta boca que s'obre en mig de la cinglera, i s'hi puja per un fort pendent. En molts llocs ha calgut obrir forats a la roca per poder-la escalar. L'esmentada boca és de tan reduïdes dimensions que per força s'hi ha d'entrar ajegut, i en aquesta mateixa posició s'ha d'avançar per un corredor de 5 metres, passat el qual la cova s'eixampla considerablement, com també augmenta l'alçària formant una cambra molt irregular d'uns 8 metres.

A l'extrem d'aquesta cambra dues obertures posen en comunicació amb l'estància principal de la cova. Aquesta estància és de grans proporcions i forma una sola nau bastant espaiosa, trencada sovint per gran nombre de columnes estalactíiques que li donen un bell aspecte. Té una part il·luminada per un esvoranc obert a la cinglera a manera de finestral. Sota aquesta faixa de claror és on s'han trobat les restes arqueològiques. No molt lluny, brolla una font que deixa uns clots d'aigua permanents, fins en temps de molta sequedat. Prop d'aquests tolls, un forat en el sòl dona ingrés a una galeria inferior que, en forma de corredor s'endinsa per sota el nivell de la cova. És quasi circular i té dues entrades, que convergeixen prop del lloc d'accés.

Excavació. — D. Salvador Murall, diputat de la Mancomunitat de Catalunya coneixia des de la seva infància aquesta cavitat; però, abans de donar-ne coneixement, per estar-ne més segur, practicà una cata a la cambra gran, prop de l'entrada superior. Al principi no hi trobà res, perquè, essent molt prim el jaciment (situat sobre de tot), li passà desapercebut; però, com que el terreny fa pendent, al fons trobà qualques coses que l'afermaren en sa primera opinió.

Acompanyats del propi Sr. Murall, emprenguérem l'excavació en la mateixa cambra, obrint un solc que ens confirmà que el jaciment era molt prim i situat sobre de tot. Practicàrem petites

cates en els llocs que podien haver estat més habitats, i, en el fons d'on entra la llum de la boca superior, trobarem molts fragments de terrissa.

En la part començada a excavar pel Sr. Murall, enfonsàrem el terreny fins a trobar la roca viva, i no trobarem altre indicatiu de jaciment ni de petjada humana.

En el replà del corredor inferior també hi trobarem fragments de terrissa, així com en el fons de tot; però aquí no hi poguérem treballar gaire temps, perquè l'aire estava carregat d'anhidrid carbònic i sentíem quelcom d'asfíxia.

El jaciment. — Es trobava per tot a flor de terra, i no passava de 10 cms. en els llocs de més gruixa. En les esquerdes de les roques i en algunes clotades era on més gruix hi havia i fou on fèrem la major part de troballes.

Sobre el jaciment s'hi havia format una prima estalagmita, que en els llocs més trepitjats dels visitants era trencada i esmicolada.

Les troballes queden reduïdes exclusivament a ceràmica. Aquesta és tota feta a mà i de color rogenc-negrós, d'aspecte molt groller i tota llisa, llevat d'uns fragments d'un vas que era decorat amb dos cordons amb impressions digitals al coll, i amb apèndixs massissos a manera de nansa. També són curioses dues nanses d'un vas, com les de l'anterior, però amb una depressió al mig que les divideix en dos mugrons. Ultra aquesta ceràmica tosca, s'hi recolliren fragments de vasos de superfície fina i polida interiorment i exteriorment, de formes de casquets esfèrics i doble còniques.

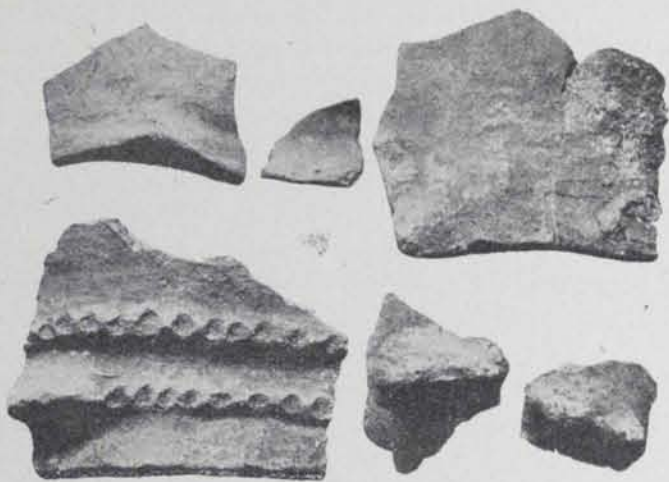


Fig. 108. — Testos de la cova d'Aumediella

La necròpolis argàrica de Callosa (província Alacant)

El Servei d'Investigacions Arqueològiques ha excavat per encàrrec de la Junta de Museus aquesta necròpolis semblant a la d'Oriola que excavà fa anys el P. Furgus. Comprèn nombrosos sepulcres d'inhumació i incineració en grietes de la roca, forats cavats a la pendent de la muntanya i alguna vegada petites caixes fetes amb lloses primes. Les troballes comprenen gran nombre de vasos de diferents tipus argàrics, destrals, punyals i alabardes de bronze, collars de petxines, etc., tot pertanyent a la civilització argàrica de principis de l'Edat del Bronze, en general més pobre que les estacions de la província d'Almeria.

Els ossos humans estaven tan mal conservats que no es pogueren recollir. — J. C.

LA PRIMERA EDAT DEL FERRO

Sepulcre hallstàtic dels Vilars (Espolla)

Coneguda de temps era la necròpolis hallstàtica dels Vilars (Espolla). Malauradament, fou excavada en una època en què no s'hi tingué el compte degut, i es feu malbé molt del que contenia. La necròpolis era situada entre el dit poble i l'anomenat Pla de Sant Pere, dalt el collet de les Morelles, en un camp plantat de vinya; i en arrencar-la es descobriren els sepulcres, que foren uns dos cents. La necròpolis seguia ocupant el camí que ve del poble. En aquest camí es veien algunes lloses que ja en altra ocasió ens feren pensar si devien assenyalar un altre sepulcre, la qual cosa en fou confirmada per un dels treballadors, que de jove havia pres part en les troballes de la necròpolis i que era fill d'un dels seus descobridors.